

Odešel profesor Zdeněk Helus (1935–2016)

Ve čtvrtek 27. října 2016 nás navždy opustil prof. PhDr. Zdeněk Helus, DrSc., nestor české pedagogické psychologie, významný představitel vzdělávací politiky a čestný člen České pedagogické společnosti. Zdeněk Helus se narodil a vyrůstal na Plzeňsku a do západních Čech se vždy rád vracel. Do Prahy přesídlil na začátku padesátých let, kdy se stal studentem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Po jejím absolutoriu krátce pracoval v dětském domově jako psycholog. Od počátku šedesátých let až do konce let osmdesátých působil v Československé akademii věd na pozici výzkumného pracovníka, nejprve v Pedagogickém ústavu J. A. Komenského, později i v Psychologickém ústavu. Od roku 1990 byl profesorem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, přes dvacet let byl členem jejího vedení a v letech 1994–2000 vykonával funkci děkana. Dílo profesora Heluse zasahuje do řady oblastí pedagogické a sociální psychologie, zabýval se mj. výzkumem socializace osobnosti, formováním časových perspektiv osobnosti, preferenčními postoji učitelů k žákům či osobnostně orientovaným přístupem k dítěti. Významná je též jeho práce v oblasti organizace vzdělávání a koncepční činnost při přípravě učitelů a dalších pedagogických pracovníků. Profesor Helus je autorem mnoha vědeckých publikací časopiseckých i knižních, oblibu si získaly též jeho učebnice psychologie pro střední i vysoké školy. Za svou práci byl profesor Helus mnohokrát vyznamenán, a to nejen fakultami a univerzitami, ale též Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR nebo Hlávkovou nadací.

Na profesora Heluse vzpomínají a budou vzpomínat jeho kolegové a přátelé, kteří s ním ušli dlouhý kus cesty, byli svědky jeho profesního i lidského zrání a podíleli se na jeho odborných aktivitách. Já si však dovolím zavzpomínat na Zdeňka Heluse jako někdo, kdo měl tu čest se s ním pracovní setkat až na samém konci jeho dlouhé kariéry. Jako student gymnázia jsem registroval jméno profesora Heluse coby autora učebnice, z níž jsem vstřebával základy středoškolské psychologie, na přelomu milénia jsem jej poznal jako děkana Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a před čtyřmi lety jsem se s ním sešel v kolegiu děkanky téže fakulty. On byl nejstarším členem kolegia, já nejmladším. Dětilo nás pětáctýřicet let životních zkušeností a nebetyčný nepoměr profesních výsledků a zásluh – přesto jsem si tento rozdíl v komunikaci s ním nikdy neuvědomoval. Jednal totiž s mladšími kolegy i se studenty jako se sobě rovnými; o příznivém působení na osobnost druhého nejen bádál

a psal, ale především jej sám praktikoval. Byť jsem Zdeňka poznal až v jeho pokročilém věku, nikdy na mě nepůsobil jako starý člověk. Snad to bylo jeho otevřeností k budoucnosti, snad tím, že neváhal popoběhnout, aby mu neujela tramvaj. Obdivoval jsem jeho optimismus, vitalitu a smysl pro humor. A také jeho originální jazykový projev. Ať už se slova Zdeňka Heluse nesla posluchárnou nebo skvěla na papíře či monitoru, vždy dokázala zaujmout. Bylo zážitkem jej poslouchat; když přednášel nebo vstupoval do diskuse, mluvil vždy věcně, poutavě a výstižně. Profesor Helus byl v posledních letech děkanem bez portfeje a mohlo by se proto zdát, že jím byl spíše „za zásluhy“ nebo „na ozdobu“. Zásluhy měl značné a zdobil všude, kam přišel, nicméně byl rozhodně platným členem vedení a odvedl v něm mnoho práce, ať už to byla koncepční činnost na výzkumných a rozvojových projektech, nebo každodenní manažerská rutina.

Byl jsem moc rád, že jsem se mohl na podzim roku 2015 účastnit příprav a organizace konference *Retrospektiva a perspektiva osobnostně orientovaného pojetí výchovy v teorii a praxi*, kterou pořádala Pedagogická fakulta UK ve spolupráci s pražskou pobočkou České pedagogické společnosti a Asociací předškolní výchovy u příležitosti osmdesátých narozenin profesora Heluse. Akce se ve své odborné i slavnostní části vydařila a jubilant byl na roztrhání. Když mě a kolegyni Janu Kropáčkovou zval „na revanš“ na posezení, pro velké pracovní vytížení jsme setkání dlouhé týdny opakovaně odkládali. „Můžeme to odložit, ale ne zas moc,“ řekl nám jednou. V únoru 2016 Zdeněk náhle onemocněl a na fakultu se již nevrátil. Důležité věci, i když jsou nenaléhavé a zdánlivě obyčejné, se, jak známo, odkládat nemají.

*Michal Zvírotsky
Univerzita Karlova v Praze,
Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky*